

Universitätsbibliothek Wuppertal

Annæi Senecæ Tvm Rhetoris Tvm Philosophi Opera Omnia

Cum Andreae Schotti ad veterum exemplarium fidem castigatione: Cuius libros pagina sequens exhibet - Adiectus est rerum memorabilium Index locupletissimus

Seneca, Lucius Annaeus <Rhetor>

Genevæ, [1646]

Liber secundus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1515](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1515)

ficium, & supinis quidem manibus, ut illud ratio ad dignos
perducit, quod non coarbitet casus & consilij indigēs imperus
defert: quod ostentare libet & inscribere sibi. Beneficia tu
vocas quorū auctorem fateri pudet? At illa quanto gratiora
sunt, quantoq; in partē interiorem animi nunquam exitura
descendunt, cū delectant, cogitātem magis à quo, quā quid
acceperis? Crispus Passienus solebat dicere, quorundam se
iudicium malle quam beneficium: quorundam beneficium
malle, quā iudicium, & subiiciebat exempla Malo, aiebat,
D. Augustini iudicium: malo Claudij beneficium. Ego verò
nullius puro expetendum esse beneficium, cuius vile iudi-
cium est. Quid ergo? Non erat accipiendum à Claudio quod
dabatur? Erat: sed sicut à fortuna, quam scires statim posse
malam fieri. Quid ergo ista inter se mixta diuidimus? Non
est beneficium, cui deest pars optima, datum esse iudicio, a-
lioquin pecunia ingens, si non ratione, nec recta voluntate
donata est, non magis beneficium est, quā thesaurus.
Multa sunt autem, quæ oportet accipere, nec debere.

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

INSPICIAMVS, Liberalis virorum optime, id quod ex
priori parte adhuc superest, quemadmodum dandum sit
beneficium; cuius rei expeditissimam videor monstraturus
viam sic demus, quomodo vellemus accipere. Ante omnia,
libenter, cito, sine vlla dubitatione. Ingratum est benefi-
cium, quod diu inter manus dantis hæsit, quod quis agrè
dimittere visus est; & sic dare, tanquam si sibi præripent.
Etiam si quid moræ interuenit, euitemus omnimodo, ne
deliberasse videamur. Proximus est neganti, qui dubitauit,
nullamque mereatur gratiam. Nam cū in beneficio iucun-
dissima sit tribuentis voluntas, qui nolentem se tribuisse,
ipsa cunctatione testatus est, non dedit, sed aduersus ducen-
tem, male tenuit. Multi autem sunt, quod liberales facit frō-
tis infirmitas. Gratissima sunt beneficia, parata, facilè oc-
curretia, vbi nulla mora fuit, nisi in accipientis verecundiā.
Primum est antecedere desiderij cuiusque: proximū sequi.
Illud melius occupare antequā rogemur: quia, cū homi-
ni probo, ad rogandum os concurrat, & suffundatur rubore,
qui hoc tormentū remittit, multiplicat munus suū. Non tu-
lit gratis, qui cū rogasset, accepit. Quonia quidem, vt maio-
ribus

rib. nostris grauiss. viris, visum est, nulla res carius constar, quã quæ precib. empta est. Vota homines parcius facerent, si palã faciendã essent. Adeo etiam deos, quib. honestissime supplicamus, tacitè malumus & inera nosmetipfos precari.

CAP. II. MOLESTVM verbũ est, onerosum, & demisso vultu dicendũ. Rogo. Huius faciendã est gratia amico, & cuicumque, quẽ amicum sis promerendõ facturus. Properet licet: sero beneficiũ dedit, qui roganti dedit. Ideo diuinanda cuiusq; voluntas, & cum intellecta est, necessitate grauissima liberanda est. Illud beneficium iucũdum, victurumq; in animo scias quod obuiam venit. Si non contingit patuenire, plura rogãtis verba intercidamus, ne rogati videamur: sed certiores facti statim promittamus, factorũq; nos etiam antequam interpellaremur, ipsã festinatione approbemus. Quemadmodum in ægris opportunitas cibi salutaris est, & aqua tempestiue data remedij locum obtinuit: ita quãuis leue & vulgare beneficiũ sit, si præsto fuerit, si proximã quamque horam non perdidit, multum sibi adicit, gratiamq; pretiosi, sed lenti & diu cogitati muneris vincit. Qui tam parate fecit, non est dubium, quin libenter faciat. Itaque lætus facit, & induit sibi animi sui vultum.

CAP. III. INGENTIA quorundã beneficia, silentiũ aut loquẽdi tarditas, imitariã grauitatẽ & tristitiã corrumpit, cum promitteret vultu negatiũ. Quanto melius, adicere bona verba rebus bonis, & prædicatione humana benignaq; commẽdare quæ præstes. Ut illum castiges, quod tardior in rogando fuit, adicias licet familiarẽ querelam. Irascor tibi, quod cum aliquid desiderasses, non olim scire me voluisti, quod tã diligẽter rogasti, quod quenquam adhibuisti. Ego, vero gratulor mihi, quod experiri animũ nostrũ libuit: prostea quicquid desiderabis, tuo iure exiges. Semel rusticitati tuæ ignoscitur. Sic efficies, vt animũ tuum plurius æstimet, quã illud quicquid est, ad quod petendũ venerat. Tunc est summa virtus tribuẽtis, nũc benignitas, vbi ille qui discessit, dicit sibi: Magnum hodie lacrum feci. Malo quod illũ talem inueni, quam si multiplicatum hoc ad me alia via peruenisset. Huic animo nunquam parem referã gratiam.

CAP. VI. AT plerique sunt, qui beneficia asperitate verborum, & supercilio in odium adducunt, eo sermone vsũ, ea superbia, vt impetrasse pœniteat. Alio deinde

post rem promissam sequuntur moræ Nihil autem est acerbius, quam ubi quod impetrasti, rogandum est. Repraesentanda sunt beneficia: quia à quibusdam accipere difficilius est, quam impetrare. Hic rogandus est, ut admoveat ille, ut sumat. Sic unum munus per multorum teritur manus: ex quo gratiæ minimum apud promittentem remanet: quia auctori detrahit, quisquis post illum rogandus est. Hæc itaque curæ habebis si grate æstimare quæ præstabis voles: ut beneficia tua illibata & integra ad eos quibus promissa sunt, perueniant, sine vlla, quod aiunt, deductione. Nemo illa intercipiat, nemo detineat. Nemo in eo quod daturus es, gratiam suam facere potest, ut non tuam minuat.

CAP. V. NIHIL æque amarum quam diu pendere. Acquire quidã animo ferūt præcidi spem suam, quam trahi. Plerisq; autem hoc vitium est, ambitioe prava diffidit: si promissa, ne minor sit rogantium turba. Quales regiæ potestatis ministri sunt, quos delectat superbiæ suæ longum spectaculum, minusq; se iudicant posse, nisi diu multumq; singulis quid possint ostendant. Nihil confestim, nihil semel faciūt. Iniuriæ illorum præcipites, lenta beneficia sunt. Quare verissimum existima, quod ille Comicus dixit: Quid tu nõ inrelligis, tantum te gratiæ demere quantum moræ adicis? Inde illæ voces, quas ingenuus dolor exprimit: Fac, si quid facis: Et, Nihil est tãti. Malo mihi iam neges: ubi in tedium addictus animus incipit beneficium odisse, dum expectat. Poteest ob id ingratus esse? Quemadmodum acerrima crudelitas est, quæ trahit poenã: & misericordiæ genus est, cito occidere: quia tormentũ vltimũ finem sui se cõ affert: quod antecedit, tẽpus maxima vëturi supplicij pars est: ita maior est muneris gratia, quo minus diu pependit. Et enim bonarum etiam rerum sollicita expectatio. Et cum plurima beneficia remedium alicuius rei afferant, qui aut diutius torqueri patitur, quem protinus potest liberare, aut gaudere tardius, beneficio suo manus affert. Omnis benignitas properat: & proprium est libenter faciẽtis, cito facere. Qui tardè dedit, & diem extrahens profuit, non ex animo fecit. Ita duas res maximas perdidit, & tempus, & argumentum amicitie voluntatis. Tardè velle, nolentis est.

CAP. VI. IN omni negotio, Liberalis, non minima portio est: quomodo quisque aut dicatur, aut fiat. multum celeritas

celeritas fecit, multum abstulit mora. Sicut in telis eadem ferri vis est: sed infinitum interest, utrum excusso lacerto torqueantur, an remissa manu effluant. Gladius idem & stringit, & transforat: quàm presso articulo venerit, refert. Idem est quod datur, sed interest quomodo detur. Quam dulce, quam pretiosum est, si gratias sibi agi non est passus qui dedit: si dedisse dum dat, oblitus est: nam corripere eum, cui cum maxime aliquid præstes, dementia est, & inferere contumeliam meritis. Itaque non sunt exasperanda beneficia, nec quicquam illis triste miscendum. Etiam si quid erit, de quo velis admonere, aliud tempus eligo.

CAP. VII. FABIVS Verrucosus beneficium ab homine duro asperè datum, panem lapidosum vocat, quem esurienti accipere necessarium sit: esse, acerbum. Tiberius Cæsar rogatus à nepote M. Allio prætorio, ut æri alieno succurreret: edere illum sibi nomina creditorum iussit. Hoc est non donare, sed creditores conuocare. Cum edita essent, scripsit, nepoti iussisse se pecuniam solui. Adiecta contumeliosa admonitione, effectit, ut nec æs alienum haberet, nec beneficium: Liberavit illum à creditoribus, sibi nõ obligavit. Aliquid Tiberius secutus est, puto noluit plures esse, qui idem rogaturi concurrerent. Ita fortasse efficax ratio fuerit ad hominũ improbas cupiditates, pudore reprimendas. Beneficium vero danti, tota alia sequenda est via.

CAP. VIII. OMNI genere quod des, quo sit acceptius adoinandum est. Hoc vero non est beneficium dare, reprehendere est: ut in transitu de hac quoque parte dicam quid sentiam. Ne principi quidem satis decorũ est, donare ignominia causa. Tamest inquietudinem Tiberius nec hoc quidem modo, quo putabat, potui effugere. Nam aliquot postea, qui idem rogarent inuenti sunt. omnes iussit reddere in Senatu, æris alieni causas, & ita illis certas summas dedit. Non est aliud, liberalitas: censura est, auxilium est, principale tributum est. Beneficium non est, cuius sine rubore meminisse non possum. Ad iudicem missus sum: ut impetrarem causam dixi.

CAP. IX. PRÆCIPVNT itaque omnes auctores sapientia, quædam beneficia palam danda, quædam secreto. Palam, quæ consequi gloriosum est: ut militaria dona, & honores, & quicquid aliud noticia pulchrius sit. Rutilius

quæ non producant, nec honestiorem faciunt, sed occurrunt infirmitati, egestati, ignominia tacite danda sunt: ut nota sint solis, quibus profuunt. Interdum & ipse qui iuuatur, fallendus est: ut habeat, nec à quo acceperit, sciat.

CAP. X. ARCESILAVS, ut aiunt, amico pauperi, & paupertatem suam dissimulanti, ægro autem, & ne hoc quidem contenti, deesse sibi in sumptum ad necessarios usus, cum clam succurrendum iudicasset, puluino eius ignorantis sæculum subiecit, ut homo inutiliter verecundus, quod desiderabat, inueniret potius quam acciperet. Quid ergo? ille nesciet à quo acceperit? primum nesciat, si hoc ipsum beneficij pars est. Deinde multa alia faciam, multa tribuam, per quæ intelligat & illius auctorem. Denique ille nesciet accepisse se: ego sciam me dedisse. Parum est, inquis. Parum, si fœnerate cogitas. Sed si dare, quo genere accipienti maxime profuturum erit, contentus eris te teste. Alioquin non benefacere delectat, sed videri benefecisse. volo, inquis, sciat. Debitorem quæris. Volo utique sciat. Quid, si illi vtilius est nescire, si honestius, si gratius, non in aliam partem abibis? Volo ut sciat. Ita tu hominem non seruabis in tenebris? Non nego, quotiens patitur res, percipiendum gaudium ex accipientis voluntate. Sin adiuuari illum & oportet, & pudet, si quod præstamus, offendit: nisi absconditur: beneficium in acta non mitto. Quid ergo illi sum indicaturus me dedisse: cum inter prima præcepta, ac maxime necessaria sit, ne vnaquam exprobaem, immo ne admoneam quidem? Hæc enim beneficij inter duos lex est. Alter statim obliuisci debet dati, alter accepti nunquam. Lacerat animum, & premit frequens meritum commemoratio.

CAP. XI. LIBET exclamare, quod ille triumphali proscriptione seruatus à quodam Cæsaris amico exclamauit, cum superbiam eius ferre non posset: Redde me Cæsari. Quousque dices: Ego te seruauit, ego te eripui morti? istud, si meo arbitrio memini, vita est: si tuo, mors est. Nihil tibi debeo, si me seruasti, ut haberes quem ostenderes. Quousque me circumducis? quousque obliuisci fortunæ meæ non finis? Semel in triumpho ductus essem. Non est dicendum, quid tribuerimus. Qui admonet, repetit. Non est instandum, non est memoriæ reuo-

renocandum: nisi ut aliud dando prioris admoneas. Ne aliis quidem narrare debemus. Qui debet beneficium, taceat: narret, qui accipit. Dicitur enim quod illi ubique iactanti beneficium suum: Num negabis, inquit, te recepisse? & cum respondisset, Quando? Sæpe quidem, inquit, & multis locis: id est quotiens & ubicunque narrasti. Quid opus est te loqui: quid alienum occupare officium? Est qui istud facere honestius possit: quo narrante, & hoc laudabitur, quod ipse non narras. Ingratum me iudicas, si istud te vacante, nemo sciturus est. Quod adeo non est committendum, ut etiam si quis coram nobis narrabit, ei respondendum sit: Dignissimus quidem ille est maioribus beneficiis, quæ ego magis velle me scio præstare, quam posse. Et hæc ipse non verniliter, nec ea figura quæ quidam reiiciunt, quæ magis ad se volunt attrahere. Deinde adiicienda omnis humanitas. Perdet agricola quod sparsit, si labores suos destituet in semine. Multa cura facta producuntur ad segetem. Nihil in fructum peruenit, quod non à primo usque ad extremum æqualis cultura profequitur. Eadem beneficiorum est conditio. Nunquid vlla maiora possunt esse, quam quæ in liberos patres conferunt? Nec tamen tuta sunt, si in infantia desiderantur, nisi longa pietas munus suum nutriet. Eadem ceterorum beneficiorum conditio est: nisi illa adiuveris, perdes. Parum est dedisse, fouenda sunt. Si gratos vis habere quos obligas, non tantum des oportet beneficia, sed & ames. Præcipuè, ut dixi, parcamus auribus. Admonitio rædium facit, exprobratio odium. Nihil æquè in beneficio dando vitandum est, quam superbia. Quid opus arrogantia vultus? quid tumore verborum? Ipsa res te extollit. Detraheuda est inanis iactatio. Res loquentur, nobis tacentibus Nos tantum ingratum, sed iniustum est beneficium superbe datum.

C A P. XII. C. Cæsar dedit vitam Pompeio Penno, si dat, qui non aufert: deinde absoluto & agenti gratias, portexit osculandum sinistrum pedem. Qui excusant eum, negant id insolentiæ causa factum: aiunt soculum auratum, immo aureum margaritis distinctum ostendere eum voluisse. Ita prorsus: quid hic contumeliosum est, si vir consularis aurum & margaritas osculatus est,

& alioquin nullam partem in corpore eius electurus, quam purius osculetur? Homo natus in hoc, ut mores liberae civitatis Persica servitute mutaret, parum iudicavit, si senator senex summis vultus honoribus, in conspectu principum supplex sibi, eo more iacuisset, quo victi hostes victoribus iacueret. Invenit aliquid infra genua, quo libertatem detrunderet. Non hoc est Rempublicae calcare? & quidem, dicit aliquis (non potest ad rem pertinere) sinistro pede. Parum enim fœdè, furioseque insolens fuerat, qui de capite consularis viri soccatus audiebat, nisi in os senatoris ingessisset Imperator pigros suos.

CAP. XIII. O Superbia magnæ fortunæ! O stultissimum malum: ut à te nihil accipere iuvant, ut omne beneficium in iniuriam convertis! ut te omnia nimia delectant, ut te omnia dedecent: quoque altius te subleuasti, hoc depressior es, ostendisque te non agnoscere ista bona, quibus tantum instaris. Quicquid das, corrumpis. Libet itaque interrogare, quid tantopere te supinet, quid vultum habitumque oris perservat, ut malis habere personam, quam faciem. Iucunda sunt, quæ humana fronte, leni placidaque tribuuntur: quæ cum daret mihi superior, non exultavit supra me, sed quam potuit, benignissimus fuit, descenditque in æquum, & detraxit muneri suo pompam. observavit idoneum tempus, ut in occasione potius quam in necessitate succurreret. Vno modo persuadebimus, ne beneficia insolentia perdant, si ostenderit non ideo videri maiora, quia tumultuosius data sunt: ne ipsos quidem ob id cuiquam posse maiores videri. unam esse superbiam magnitudinem, & quæ in odium etiam amanda perducatur.

CAP. XIV. SVNT quædam nocitura impetrantibus: quæ non dare, sed negare, beneficium est. Estimabimus itaque utilitatem potius, quam voluntatem petentium. Sæpe enim noxia concupiscimus, nec dispicere quam perniciosâ sint licet: quia iudicium interpellat affectus. Sed cum subsedit cupiditas, cum impetus ille flagrantis animi, qui consilia fugat, cecidit, detestamur perniciosos malorum munerum auctores. Ut frigidam ægis negamus, & lugentibus ac sibi iratis ferrum, aut æmentibus, quicquid contra se usus ardor petiit: sic eas
quæ

quæ nocitura sunt impense ac submisse, nonnunquam etiã miserabiliter rogantibus, perseverabimus non dare. Tum initia beneficiorum suorum spectare, tum etiã exitus decet: & ea dare quæ non tantum accipere, sed etiã accepisse delectet. Multi sunt qui dicant: Scio hoc illi non profuturum. sed quid faciam? rogat, resistere precibus eius non possum. Viderit de se, non de me queretur. Falsum est: immo de te, & merito quidem: cum ad mentem bonam redierit, cum accessio illa, qua animum inflammat, se remiserit. Quidni eum oderit, à quo in damnum, ac periculum suum adiutus est? Exorari in perniciem rogantium, se qua bonitas est. Quemadmodum pulcherrimum opus est, etiã inuitos nolentisque seruare: ita rogantibus pestifera largiri, blandum & affabile odium est. Beneficium demus, quod vsu magis ac magis placeat, quod nunquam in malum verteat. Pecuniam non dabo, quam numeratum adulteræ sciam: nec in societatem turpis facti, aut consilij veniam. Si potero, reuocabo: sin minus, non adiuuabo scelus. Siue illum ira, quo non debebat, impellit, siue ambitionis color abducit à tutis: non committam, vt possit quandoque dicere, Ille amando me occidit.

C A P. XV. Sæpe nihil interest inter amicorum muna, & hostium vota. Quicquid illi accidere optant: in id horum intempestiua indulgentia impellit, atque instruit. Quid autem turpius, quàm (quod euenit frequentissimè) vt nihil intersit inter odium & beneficium? Namquam in turpitudinem nostram reditura, tribuamus. Cum summa amicitia sit, amicum sibi æquare, utrique simul consulendum est. Dabo egenti: sed vt ipse non egeam. Succurram perituro: sed vt ipse non peream: nisi si futurus ero magni hominis, aut magnæ rei merces. Nullum beneficium dabo quod rursus peterem: nec exiguum dilatabo, nec magna pro paruis accipi patiar. Nam vt qui quod dedit impurat, gratiam destruit: ita qui quantum det ostendit, munus suum non commendat, sed exprobrat. Respicendæ sunt cuique facultates suæ, viresque: ne aut plus præstemus, quàm possumus, aut minus. Estimanda est eius persona, cui damus. Quædam enim minora sunt, quam vt exire à magnis viris debeant: quædam accipientes minora sunt. Vt utique ita personam confer tecum. In

ter illa quæ donabis, examina, nunquid aut danti graue sit, aut paucum: Nunquid rursus qui accepturus est, aut fastidiat, aut non capiat.

CAP. XVI. VRBEM cuidam Alexander donabat vasanus, & qui nihil animo nisi grande conciperet. Cum ille cui donabatur, seipsum mensus, tãti muneris inuidiam refugisset, dicens non conuenire fortunæ suæ: non quæro, inquit, quid te accipere deceat, sed quid me dare. Animosa vox videtur, & regia: cum sit stultissima. Nihil enim per se quenquam decet. Refert quid, cui, quando, quare, vbi & cetera, sine quibus facti ratio non constabit. Tumidissimum animal, si illum accipere hoc non decet, nec te dare. Habeatur personarum ac dignitatum ratio. Et cum sit vtrique virtutis modus, æquè peccat quod excedit, quam quod deficit. Liceat istud sane tibi, & te in tantum fortuna sustulerit, vt congiaria tua vrbes sint: quas quanto maioris animi fuit non capere quam spargere? est tamen aliquis minor, quam vt in sinum eius condenda sit ciuitas.

CAP. XVII. AB Antigono Cynicus petiit talentum. Respondit, plus esse, quàm quod Cynicus petere deberet. Repulsus petiit denarium. Respondit, minus esse, quam quod Regem deceret dare. Turpissima est eiusmodi cauillatio. Inuenit quomodo neutrum daret. In denario regem, in talento Cynicum respexit: cum posset & denarium tanquam Cynico dare, & talentum tanquam rex. Vt sit aliquid maius, quam quod Cynicus accipiat, nihil tam exiguum est, quod non honeste regis humanitas tribuat. Si me interrogas, probo. Est enim intolerabilis res, poscere nummos, & contemnere. Indixisti pecuniæ odium, hoc professus es; hanc personam induisti, agenda est. Iniquissimum est, te pecuniam sub gloria egestatis acquirere. Aspicienda ergo non minus sua cuique persona est, quàm eius de quo iuuando quis cogitat. Volo Chryssippi nostri vti similitudine de pilæ lusu: quam cadere non est dubium, aut mittentis vitio aut accipientis. Tunc cursum suum seruat, vbi inter manus vtriusque aptè ab vtroque & iactata & excepta versatur. Necesse est autem lusor bonus aliter illam collusori longo, aliter breui mittat. Eadem beneficij ratio est, nisi vtrique personæ, dantis & accipientis, aptatur: nec ab hoc exibat, nec ad illū perueniet, vt debet. Si
cum

cum exercitato & docto negotium est, audacius pilam mittemus, ut cunque enim venerit, manus illam expedita & agilis repercutiet. Si cum tirone & indocto: non tam rigide, nec tam excusse, sed languidius, & in ipsam eius diligentes manum, remisse occurremus. Idem faciendum est in beneficiis. Quosdam doceamus, & satis iudicemus, si conantur, si audent, si volunt. Facimus autem plerumque ingratos, & ut sint, fauemus: tanquam ita demum magna sint beneficia nostra, si gratia illis referri non potuit: ut malignis lusoribus propositum est, collusorem traducere, cum damno scilicet ipsius lusus, qui non potest nisi consentitur, extendi. Multi sunt tam prauæ naturæ, ut malint perdere quæ præstiterunt, quam videri recepisse, superbi & imputatores. Quanto melius, quantoque humanius id agere, ut illi quoque partes suæ consentent: & fauere, ut gratia sibi referri possit: benigne omnia interpretari, gratias agentem, non aliter quàm si referat: audire, præbere se facilem, ad hoc, ut quem obligauit, etiam exolui velit? Male audire solet fœnerator, si acerbe exigit: æque si in recipiendo tardus ac difficilis moras quærit. Beneficium tam recipiendum est, quam non exigendum. Optimus ille, qui dedit facile, nunquam exegit: reddi gauisus est, bona fide quid præstitisset, oblitus, qui accipientis animo recipit.

CAP. XVIII. QUIDAM non tantum dant beneficium superbe, sed etiam accipiunt: quod non est committendum. Tam enim transeamus ad aliam partem, tractaturi quomodo se gerere homines in accipiendis beneficiis debeant. Quodcunque ex duobus consistit officium, tantundem ab utroque exigit. Qualis pater esse debeat, cum inspexeris, scies non minus operis illic superesse, ut dispicias, qualem esse oporteat filium: Sunt aliquæ partes mariti, sed non minores vxoris. Inuicem ista quantum exigunt præstant, & parem desiderant regulam, quæ, ut ait Hecaton, difficilis est. Omne enim honestum in arduo est, etiam quod vicinum honesto est. Non enim tantum fieri debet, sed ratione fieri. Hac duce, per totam viam eundem est. Minima maximaque ex huius consilio gerenda sunt: quomodo hæc suaserit, dandum. Hæc autem hoc primum censebit, non ab omnibus accipiendum. A quibus ergo accipiemus? Ut breuiter tibi respondeam: ab his, quibus

dedisse vellemus. Nam etiam maiore dilectu quærendum est, cui debeamus, quam cui præstemus. Nam, ut non sequantur vlla incommoda (sequuntur autem plurima) graue tormentum est debere cui nolis. Contra, incuudissimum est ab eo accepisse beneficium, quem amare etiam post iniuriam possis. Illud vero homini verecundo & probò miserrimum est, si cum amare oportet, quem non iuat. Totiens admonere necesse est, non loqui me de sapientibus, quos quicquid oportet iuuat, qui animum in potestate habent, & legem sibi, quam volunt, dicunt, & quam dixerunt, seruant: sed de imperfectis hominibus, honesta sequi volentibus, quorum affectus sæpe contumaciter parent. Itaque eligendus est, à quo beneficium accipiam. Et quidam diligentius quærendus beneficii quam pecuniæ creditor. Huic enim reddendum est, quantum accepi: & si reddidi, solutus sum ac liber. At illi plus soluendum est: & nihilominus etiam, relata gratia coharemus. Debeo enim, cum reddidi, rursus incipere: monetque amicitia non recipere indignum. Sic est beneficiorum quidem sacratissimum ius, ex quo amicitia oritur. Non semper, inquit, mihi licet dicere, Nolo: aliquando beneficium accipiendum est & inuito. Dat tyrannus crudelis & iracundus: qui munus suum fastidite te, iniuriam iudicaturus est. Non accipiam? Eodem loco pone latronem & piratam, quo regem, animum latronis ac piratæ habentem. Quid faciam? Parum dignus est, citi debeam. Cum eligendum dico cui debeas, vim maiorem & metum excipio: quibus adhibitis, electio perit. Si liberum est tibi, si arbitrij tui est, vtrum velis, an non, id apud te ipse perpendes: Si necessitas tollit arbitrium, scies te non accipere, sed parere. Nemo id accipiendo obligatur, quod illi repudiare non licuit. Si vis scire, an velim, effice vt possim nolle. Vitam tamen tibi dedit. Non refert quid sit, quod datur, nisi à volente volenti detur. Si seruasti me, non ideo seruator es. Venenum aliquando pro remedio fuit, non ideo numeratur inter salubria. Quædam profunt, nec obligant.

CAP. XIX. T V B E R quidam tyranni gladio diuulsi, qui ad eum occidendum venerat. Non ideo illi tyrannus gratias egit, quòd rem, quam medicorum manus refor-

reformidauerant, nocendo sanauit. Vides non esse magnum in ipsa re momentum. Quoniam non videtur dedisse beneficium qui malo animo profuit. Casus enim beneficium est, hominis iniuria. Leonem in amphitheatro spectauimus, qui vnum è bestiariis agnuit, quum quondam eius fuisset magister, protexit ab imperu bestiarum. Non ergo est beneficium, feræ auxilium? Minime: quia nec voluit facere, nec benefaciendi animo fecit. Quo loco feram potui, tyrannum pone. Et hic vitam dedit, & illa: nec hic, nec illa beneficium, Quia non est beneficium, accipere cogi. Non est beneficium debere, cui nolis. Ante des oportet mihi arbitrium mei, deinde beneficium.

CAP. XX. DISPUTARI de M. Bruto solet, an debuerit accipere à D. Iulio vitam, cum occidendum eum iudicaret. Quam rationem in occidendo secutus sit, alias tractabimus. Mihi enim, cum vir magnus fuerit in aliis, in hac se videretur vehementer errasse, nec ex institutione Stoicæ se gessisse: qui aut regis nomen extimuit, cum optimus ciuitatis status sub rege iusto sit: aut ibi sperauit libertatem futuram vbi tam magnum præmium erat & imperandi, & seruiendi: aut existimauit ciuitatem in priorem formam posse reuocari, amissis pristinis moribus: futuramque ibi æqualitatem ciuili iuris, & staturas suo loco leges, vbi viderat tot millia hominum pugnantiâ, non an seruirent, sed cui. Quanto vero illum aut rerum naturæ, aut urbis suæ tenuit obliuio, qui voo interempto, defuturum credit alium qui idem vellet: cum Tarquinius esset inuentus post tot regum ferro ac fulminibus occisos? Sed vitam accipere debuit: ob hoc tamen non habent illum patetis loco, qui in ius dandi beneficii iniuria venerat. Non enim seruauit is, qui non interfecit, nec beneficium dedit, sed missionem.

CAP. XXI. ILLUD magis venire in disputationem potest aliquam, quid faciendum sit captiui, cui redemptionis pretium homo profuturi corporis & infamis ore promittit. patiar me ab impuro seruari? seruatus denique quam illi gratiam referam? Vitam cum obsecro? Non vitam cum redemptore? Quid ergo placeat, dicam. Etiam ab aliquo tali accipiam pecuniam, quam pro capite de-

pendam. Accipiam autem tanquam creditum, non tanquam beneficium. Solum illi pecuniam: & si occasio fuerit seruandi, periclitantem seruabo: in amicitiam, quæ similes iungit, non descendam. Nec seruatoris illum loco numerabo, sed feneratoris: cui sciam reddendum quod accepi. Est aliquis dignus, à quo beneficium accipiam: sed danti nociturum est: ideo non accipiam, quia ille paratus est mihi cum incommodo, aut etiam periculo suo prodesse. Defensurus est me reum: sed illo patrocinio, regem sibi est facturus inimicum. Inimicus sim si, cum ille pro me periclitari velit, ego, quod feculus est, non facio, ut sine illo periclitet. Ineptum & frivolum hoc Heccaton ponit exemplum Arcefilai, quem ait à filio familias oblatam pecuniam non accepisse, ne ille patrem sordidum offenderet. Quid fecit laude dignum? quòd futurum non recepit? quòd maluit non accipere, quam reddere? Quæ est enim alienam rem non accipere moderatio? Si exemplo magni animi opus est, utamur Græcini Iulij, viri egregij, quem C. Cæsar oscidit ob hoc unum, quòd melior vitæ erat, quam esse quenquam tyranno expediret. Is cum ab amicis conferentibus ad impensam ludorum pecunias acciperet, magnam pecuniam à Fabio Persico missam, non accepit & obiurgantibus his qui nãstimbant mittentem, sed missa, quòd repudiasset: Ego, inquit, ab eo beneficium accipiam, à quo propinationem accepturus non sum? Cumque illi Rubilius consulatis, homo eiusdem infamiae, maiorem summam misisset, instaretque ut acciperet: Rogo, inquit, ignoscas: & à Persico non accepi.

CAP. XXII. VTRVM hoc munera accipere est, an senatum legere? Cum accipiendum iudicauerimus, hilares accipiamus: proficentem gaudium, & id danti manifestum sit, ut fructum proficentem capiat. Iusta enim causa lætitiæ est, latum amicum videre: iustior, fecisse. Grate ad nos peruenisse indicemus, effusis affectibus: quos non ipso tantum audiente, sed ubique testemur. Qui grate beneficium recepit, primam eius pensionem soluit.

CAP. XXIII. SVNT quidam, qui nolunt nisi secreto accipere: testem beneficij & conscium vitant: quos scias licet male cogitare. Quomodo danti in tantum producenda

tenda notitia est muneris sui, in quantum delectatura est eum, cui datur, ita accipienti adhibenda cautio est. Quod pudet debere, ne acceperis. Quidam futuivè agunt gratias, & in angulo, & ad aurem. Non est ista verecundia, sed inficiandi genus. Ingratus est, qui remotis arbitris, agit gratias. Quidam nolunt nomina secum fieri, nec interponi paratios, nec signatores advocari, nec chirographum dare. Idem faciunt, qui dant operam, ut beneficium in ipsos collatum, quàm ignotissimum sit. Verentur palam ferre, ut sua potius virtute, quàm alieno adiutorio consecuti dicantur. Rariores in eorum officiis suis, quibus aut vitam, aut dignitatem debent: & dum opinionem clientium timent, graviores subeunt ingratorum.

CAP. XXIV. ALII pessimè loquuntur de optimè meritis. Tutius est quosdam offendere, quàm demeruisse. Argumentum nihil debentium, odio quærunt. Atqui nihil magis præstandum est, quam ut memoria nobis meritorum hæreat, quæ subinde refrendenda est: quia nec referre potest gratiam, nisi qui meminir: & qui meminir, iam refert. Nec delicatè accipiendum est, nec submissè & humiliter. Nam qui negligens est in accipiendo, cum omne beneficium recens placeat, quid facier, cum primà eius voluptas refrixerit? Alius accipit fastidiosè, tanquam qui dicant: Non mihi opus est: sed quia tam valde vis, faciam tibi mei potestatem. Alius supinè: ut dadium præstanti relinquat, an senserit. Alius vix labra diduxit, & ingrator, quam si tacuisset, fuit. Loquendum pro magnitudine rei impensus, & illa adiicienda: Plures quam putas, obligasti. Nemo enim non gaudet beneficium suum latius patere. Nescis quid mihi præstiteris: sed scire te oportet, quanto plus sit quàm æstimas. Sciatim gratus est qui se onerat. Nunquam tibi gratiam referre poterò. Illud certè non desinam ubique confiteri me referre non posse.

CAP. XXV. NULLO magis Cæsarem Augustum demeruit, & ad alia impetranda facilem sibi reddidit Furnius, quàm quod cum patre Antonianas partes secuto, veniam impetrasset, dixit: Hanc unam Cæsar habeo iniuriam tuam: effecisti ut viverem, & morerer ingratus. Quid est tam grati animi, quàm nullo modo sibi

fatisfacere, nec ad spem quidem exaquantur vnquam beneficij accedere? His atque eiusmodi vocibus id agamus, vt voluntas non lateat, sed aperiatur, vt luceat. Verba cessent licet, si quemadmodum debemus affecti sumus; conscientia eminebit in vultu. Qui gratus futurus est, statim dum accepit, de reddendo cogitat. Chrysippus quidem dicit, illum velut in certamen cursus compositum, & carceribus inclusum operiri debere suum tempus, ad quod velut dato signo profiliet. Et quidem magna illi celeritate opus est, magna contentione, vt consequatur antecedentem.

CAP. XXVI. VIDENDVM est nunc, quid maxime faciat ingratos. Aut nimius sui suspectus, & in sum mortalitati vitium, se suaque mirandi: aut auiditas, aut inuidia. Incipiamus à primo. Nemo non benignus est sui iudex. Inde est, vt omnia meruisse se existimet, & in solum accipiat, nec satis suo pretio se æstimatum putet. Hoc mihi dedit: sed quam sero, sed post quot labores? Quanto consequi plura potuissem, si illum aut illum, aut me colere maluissem? Non hoc speraueram. In turbam coniectus sum, tam exiguo dignum me iudicauit. honestius præteriri fuit.

CAP. XXVII. CN. Lentulus augur, diuitiarum maximum exemplum, antequam illum libertini pauperem facerent (Hic quater milles sestertium suum vidit. proprie dixi: nihil enim amplius quam vidit) ingenij fuit tam sterilis quam pusilli. Cum enim esset auarissimus, nummos citius emittebat, quam verba: tanta illi inopia erat sermonis. Hic cum omnia incrementa sua D. Augusto deberet, ad quem attulerat paupertatem, sub honore nobilitatis laborantem, princeps iam ciuitatis, & pecunia, & gratia, subinde de Augusto solebat queri, dicens à studiis se abductum. Nihil tantum in se congestum esse, quantum perdidisset, relicta eloquentia. At illi inter alia quoque diuus Augustus præstiterat, quod illum derisu ac labore irritò liberauerat. Non patitur auiditas quenquam esse gratum. Nunquam enim improbe spei, quod datur, satis est. Eo maiora cupimus, quo maiora venerunt: multoque concitator est auaritia, in magna sum opum congestu collocata, vt flamma infinito accris vis est

vis est, quo ex maiore incendio emicuit. Æquè ambitio non patitur quenquam in ea mensura honorum conquiescere, quæ quondam eius fuit impudens votum. Nemo agit de tribunatu gratias: sed queritur, quod non est ad præturam vsque perductus. Nec hæc grata est, si deest consularus. Ne hic quidem satis est, si vnus est. Ultra se cupiditas porrigit, & felicitatem suam non intelligit: quia non vnde venerit, respicit, sed quo tendat. Omnibus his vehementius & importunius malum est inuidia, quæ nos inquietat, dum comparat. Hoc mihi præstitit: sed illi plus, sed illi maturius: & deinde nullius causam agit, contra omnes sibi fauet.

CAP. XXVIII. QUANTO est simplicius, quanto purius, beneficium acceptum augere: scire neminem tanti ab alio, quanti à seipso æstimari? Plus accipere debuissim: sed illi facile non fuit plus dare. In multos diuidenda liberalitas erat. Hoc initium est. Boni consulamus, & animum eius gratè excipiendo euocemus. Parum fecit, sed sapius faciet. Illum mihi prætulit: & me multis. Ille non est mihi par virtutibus, nec officiis: sed habuit suam vnerem. Querendo non efficiam, vt maioribus dignus sim, sed vt datis indignus. Plura illis hominibus turpissimis data sunt. Quid ad rem? quam raro fortuna iudicat? Quotidie querimus, malos esse felices. Sæpe quæ agellos pessimi cuiusque transferat, optimorum virorum segetem grandio percussit. Fert sortem suam quisque, vt in ceteris rebus, ita in amicitiiis. Nullum est tam plenum beneficium, quod non vellicare malignitas possit. Nullum tam angustum, quod non bonus interpretes extendat. Nunquam deerunt causæ querendi, si beneficia à deteriore parte spectaueris.

CAP. XXIX. VIDE quam iniqui sint diuinorum munerum æstimatores, etiam quidam professi sapientiam. Queruntur quod non magnitudine corporis æquemus elephantes, velocitate ceruos, leuitate aues, impetu tauros: quod solidior sit cutis belluis, decentior damis, densior vrhis, mollior fibris: quod sagacitate nos narium canes vincant, quod acie luminum aquilæ, spatio ætatis corui: multa animalia nandi facilitate. Et cum quædam ne coïse quidem in idem natura patiatur; vt velocitatem corporum & vires pares animalibus habeamus: ex diuersis ac

diffidentibus bonis hominem non esse compositum, inu-
 riam vocant: & in negligentes nostri deos querimoniam
 iaciunt, quod non bona valetudo, & vitii inexpugnabi-
 lis data sit, quod non futuri scientia. Vix sibi temperant,
 quin eosque impudentiae prouehantur, ut naturam or-
 derint, quod infra deos sumus, quod non in aequo illis ste-
 timus. Quanto satius est ad contemplationem tot tanto-
 rumque beneficiorum reuerti, & agere gratias, quod nos
 in hoc pulcherrimo domicilio voluerunt secundas sortiri,
 quod terrenis praefecerunt. Aliquis ea animalia compa-
 rat nobis, quorum potestas penes nos est? Quicquid nobis
 negatum est, dari non potuit. Proinde quisquis es iniquus
 aestimator sortis humanae, cogita quanta nobis tribuerit
 parens noster, quanto valentiora animalia sub iugum mi-
 serimus, quanto velociora consequamur: quam nihil sit
 mortale, non sub ictu nostro positum. Tot virtutes acce-
 pimus, tot artes, animum denique, cui nihil non eodem
 quo intendit momento peruium est, sideribus velociorem,
 quorum post multa saecula futurorum cursus antecedit:
 tantum denique frugum, tantum opum, tantum rerum
 aliarum super alias aceruatarum. Circumeas licet cuncta:
 & quia nihil totum inuenies, quod esse te mallet, ex omni-
 bus singula excerpas, quae tibi dari velles. Ita bene esti-
 mata naturae indulgentia, confitearis necesse est, in deliciis
 te illi fuisse. Ita est: carissimos nos habuerunt dii immorta-
 les, habentque. Et qui maximus tribui honos potuit, ab ipsis
 proximos collocauerunt. Magna accepimus maiora non
 cepimus.

CAP. XXX. Hæc, mi Liberalis, necessaria credidi,
 ut dicerem, & quia loquendum aliquid de magnis benefi-
 ciis erat, cum de minutis loqueremur, & quia inde ma-
 nat etiam inter cetera, huius detestabilis vitij audacia.
 Cui enim respondebit grate, quod munus existimabis
 magnum, aut reddendum, qui summa beneficia spernit?
 Cui salurem, cui spiritum debet, qui vitam accepisse se
 a diis negat, quam quotidie ab illis petit? Quicumque
 ergo gratos esse docet, & hominum causa agit, &
 deorum: quibus nullius rei indigentibus, positus extra
 desiderium, referre nihilominus gratiam possumus. Non
 est, quod quisquam excusationem mentis ingrata ab in-

infirmirate atque inopia eruat, & dicat: Quid enim faciam & quomodo? quando superioribus domi nisque rerum omnium gratiam referam? Referre facile est, si avarus es, sine impendio: si iners, sine opera. Eodem quidem momento, quo obligatus es si vis, cum quolibet patria fecisti: quoniam qui libenter beneficium accepit, reddidit.

CAP. XXXI. Hoc paradoxis Stoicæ sectæ minime mirabile, ut mea fert opinio, aut incredibile est, eum qui libenter accepit beneficium, reddidisse. Nam cum omnia ad animum referamus, facit quisque, quantum voluit. Et cum pietas, fides, iustitia, omnis denique virtus intra se perfecta sit, etiam si illi manus exerere non licuit, gratus potest esse homo etiam voluntate. Quotiens quod proposuit quis consequitur, capit operis sui fructum. Qui beneficium dat, quid proponit? Prodesse ei cui dat, & voluptari sibi esse. Si quod voluit, efficit, pervenit ad me animus eius, ac mutuo gaudio affecit, tulit quod petiit. Non enim sibi inuicem aliquid reddi voluit: aut non fuit beneficium, sed negotiatio. Bene navigavit, qui, quem destinavit portum, tenuit. Teli iactus certæ manus peregit officium, si perita percussit. Beneficium qui dat, vult excipi gratè. Habet quod voluit, si bene acceptum est. Sed speravit emolumentum aliquid. Non fuit hoc beneficium, cuius proptium est nihil de reditu cogitare. Quod accipiebam, si eo animo acceptum dabatur, reddidi. Alioquin pessima & optima rei conditio est. Ut gratus sim ad fortunam mittor. Si illa inuita respondere non possum. Sufficit animus animi. Quid ergo? Non quicquid poterò & faciam & reddam: temporum rerumque occasionem sequar, & eius implere sinum cupiam, à quo aliquid accepit. Sed malo loco beneficium est, nisi & excusis manibus esse grato licet.

CAP. XXXII. Qui accepit, inquit, beneficium, licet animo benignissimo acceperit, non consummavit officium suum. Restat enim pars reddendi. Sicut in lusu est aliquid, pilam scitè ac diligenter excipere, sed non dicitur bonus lusor, nisi qui apte & expedite remisit, quam exceperat. Exemplum hoc dissimile est. Quare qua huius rei laus in corporis motu est, & in agilitate non in animo. Explicari itaque totum decet, de quo occu-

lis iudicatur. Nec tamen ideo non bonum lusorem dicam, qui pilam, ut oportebat, excepit, si per ipsum mora quominus remitteret, non fuit. Sed quamuis, inquit, arti ludentis nihil desit, quia partem quidem fecit, sed & partem quam non fecit, potest facere: ludus tamen ipse imperfectus est: qui consummatur vicibus mittendi ac remittendi. Nolo diutius hoc reseller: existimemus ita esse desit aliqui lului, non lusori. Sic & in hoc de quo disputamus, deest aliquid rei datæ, cui par alia debetur non animo. Qui animum parem sibi nactus est, quantum in illo est, quod voluit effecit.

CAP. XXXIII. BENEFICIUM mihi dedit, accipi non aliter, quam ipse accipi voluit. Iam habet, quod peti: & quod vnum petit, ego gratus sum. Post hæc usus mei restat & aliquod ex homine grato commodum. Hæc non imperfecti officij reliqua pars est, sed perfecti accessio. Fecit Phidias statuam. Alius est fructus artis, alius artificij Artis est, fecisse quod voluit: artificij fecisse cum fructu. Perfectum opus suum Phidias, etiam si nō vendidit. Triplex est illi fructus operis sui. Vnus conscientia: hunc absoluto opere percepit. Alter famæ. Tertius utilitatis: quam allatura est, aut gratia, aut venditio, aut aliqua commoditas. Sic beneficii fructus: primus ille est conscientia. Hunc percepit, qui quo voluit, munus suum pertulit. Secundus est famæ. Tertius eorum quæ præstari inuicem possunt. Itaque cum benigne acceptum est beneficium, is qui dedit, gratiam quidem iam recepit, mercedem nondum. Debeo itaque quod extra beneficium est, ipsum quidem bene accipiendo persolui.

CAP. XXXIV. QUID ergo? Retulit gratiam, qui nihil fecit? Plurimum fecit, bono animo bona retulit: & quod est amicitia, ex æquo. Post deinde aliter beneficium, aliter creditum soluitur. Non est quod expectes, ut solutionem tibi ostendam, res inter animos geritur. Quod dico, non videbitur durum, quamuis primo contra opinionem pugnet tuam, si te commoda ueris mihi, & cogitaueris res esse plures, quam verba. Ingens copia est rerum sine nomine, quas non propriis appellationibus notamus, sed aliunde commodatis. Pedem & nostrum dicimus, & lecti, & vli, & car-

carminis, Canem, & venaticum, & marinum, & fidus. Quia non sufficimus, vt singulis singula assignemus: quotiens opus est, mutuamur. Fortitudo est virtus, pericula iusta contemnens: aut scientia periculorum repellendorum, excipiendorum, prouocandorum. Dicimus tamen & gladiatorem fortem virum, & seuum nequam, quem in contemptum mortis temeritas impulit. Parsimonia est scientia vitandi sumptus superuacuos: aut ars te familiari moderate vtendi: paucissimum tamen hominem vocamus pusilli animi & constricti: cum infinitum interit, interdum & angustias. Hæc alia sunt natura: sed effectus inopia sermone, vt hunc illum parum vocemus, vt & ille fortis dicatur cum ratione fortuita despiciens, & hic sine ratione in pericula excurrens. Si beneficium & actio dicitur beneficij, & ipsum quod datur per illam actionem: vt pecunia, domus, prætexta. Vnum utriusque nomen est: vis quidem ac potestas longè alia.

CAP. XXXV. ITAQUE attende. Iam intelligis, nihil me, quod opinio tua refugiat, dicere. Illi beneficium quod actio perficit, relata gratia est, si illud beneuolè excipimus. Illud alterum quod te continetur, nondum reddimus, & volumus reddere. Voluntati voluntate satisfacimus, rei rem debemus. Itaque quamuis reulisse illum gratiam dicamus, qui beneficium libenter accepit, iubemus tamen aliquid simile ei, quod accepit, reddere. A consuetudine quædam quæ dicimus, abhorrent. Deinde alia via ad consuetudinem redeunt. Negamus iniuriam accipere sapientem: & tamen qui illum in pugno percussit, iniuriarum damnabitur. Negamus rem stulti esse: & tamen cum qui rem aliquam stulto surripuerit furti condemnabimus. Insanite omnes stultos dicimus: nec tamen omnes curamus elleboro. His ipsis quos vocamus insanos, suffragium & iurisdictionem committimus. Sic dicimus, eum, qui beneficium bono animo accepit, gratiam reulisse: nihilominus illum in ære alieno relinquimus, gratiam relatum, etiam eum reddiderit. Exhortatio est illa, non infirmitas beneficij. Ne timeamus, ne ve intolerabili sarcina depressi deficiamus animo. Bona mihi donata sunt, & fama defensa, detracta sordes spiritus, & libertas potior spiritus: & quomodo referre gratiam poterò? quando ille ve-

niet dies, quo illi animum meum ostendam? Hic ipse est quo ille suum ostendit. Excipe beneficium, amplexare, gaude: non quod accipias, sed quod reddas, debiturus. Non adibis tam magnæ rei periculum, ut casus ingratum facere te possit. Nullas tibi proponam difficultates, ne respondeas animum, ne laborum ac longæ seruitutis expectatione deficias. Non differo te: de præsentibus fiat. Nunquã eris gratus, nisi statim sis. Quid ergo facies? Non arma sumenda sunt: & fortasse erunt. Non maria emetienda: fortasse etiam ventis in nantibus solues. Vis reddere beneficium? Benigne accipe, reculisti gratiam: non ut soluisse te putes, sed ut securior debeas.

LIBER TERTIVS.

CAPVT I.

NON referte beneficiis gratiam, & est turpe, & apud omnes habetur, Ebuçi Liberalis. Ideo de ingratissimis etiam ingrati queruntur: cum interim hoc omnibus hæreat, quod omnibus displicet: adeoq; in contrarium itur, ut quosdam habeamus infestissimos non post beneficia tantum, sed propter beneficia. Hoc prauitate naturæ accidere quibusdam non negauerim: pluribus, quia memoriam tempus interpositum subduxit. Nam quæ recentia apud illos viguerunt, ea interiecto spatio obsolescunt. De quibus fuisse mihi tecum disputationem scio, cum illos non ingratos vocares, sed oblitos: tanquam ea res ingratum excuset, quæ facit. An quia hoc accidit alicui, non sit ingratus: cum hoc non accidat, nisi ingrato? Multa sunt genera ingratorum. Ut fur, homicidarum: quorum vna culpa est, ceterum in partibus varietas magna. Ingratus est, qui beneficium accepisse se negat, quod accepit. Ingratus est qui dissimulat. Ingratus, qui non reddit: ingratusissimus omnium, qui oblitus est. Illi enim si non soluunt, tamen debent: & extat apud illos vestigium certe meritum, intra malam conscientiam conclusorum. Et aliquando ad referendam gratiam conuerti ex aliqua causa possunt, si illos pudor admonuerit: si subita honestæ rei cupiditas: qualis solet ad
scm;